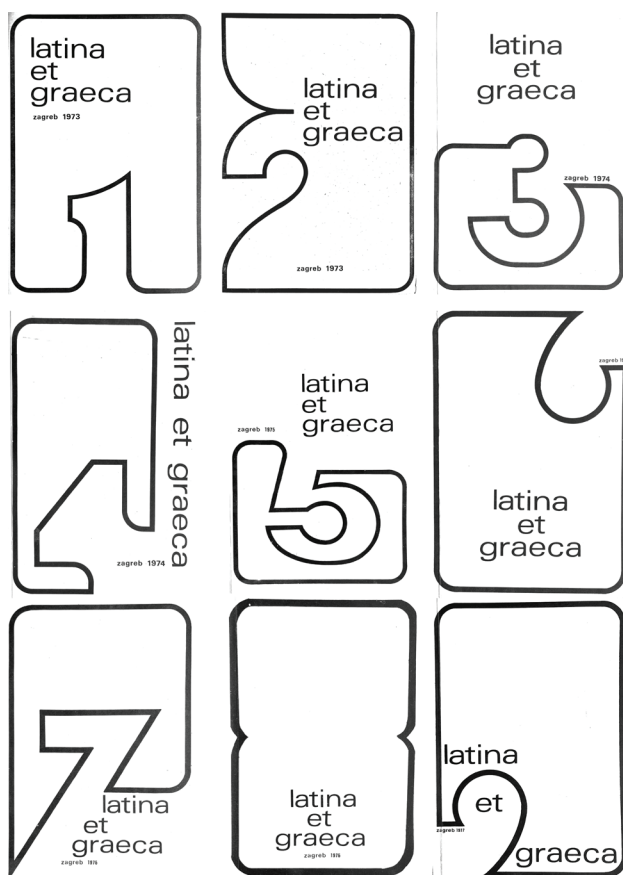

Pedeset godina časopisa *Latina et Graeca*

Kad se početkom sedamdesetih godina prošloga stoljeća među malom grupom studenata različitih studija Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu rodila ideja o pokretanju klasičnofilološkog časopisa, vjerojatno nitko od njih nije niti slutio kako će časopis opstati tolike godine i doživjeti pedesetu obljetnicu izlaženja, no upravo se to dogodilo. Nastao u krugu studenata prvenstveno klasične filologije, ali i arheologije, lingvistike i povijesti, uz minimalna sredstva, ali zato maksimalnu volju, motivaciju i entuzijazam, časopis je zamišljen kao glasnik struke, mjesto koje

Slika 1. Naslovnice časopisa *Latina et Graeca* od 1. do 9. broja

okuplja stručnjake i zaljubljenike u antiku, ali i otkriva sve njezino bogatstvo onima koji o njoj ne znaju mnogo. Ime časopisa nametnulo se samo po sebi – *Latina et Graeca* – jer u njemu se govori upravo o latinskim i grčkim stvarima, a tijekom godina postao je jedini časopis u Republici Hrvatskoj posvećen prvenstveno klasičnim jezicima, antičkoj kulturi i civilizaciji, a u novije vrijeme i hrvatskoj baštini vezanoj uz latinski jezik.

O samim počecima časopisa, od ideje do realizacije, najbolje je posvjedočio jedan od njegovih idejnih začetnika i osnivača, dugogodišnji glavni urednik i jedna od najzaslužnijih osoba što je časopis doživio 50. obljetnicu, Zlatko Šešelj:

„Cijela je ideja potekla iz kruga studenata tada viših godina klasične filologije i srodnih struka okupljenih u neku vrstu neformalnog studentskog kluba nazvanog *Antika i mi*. Oduševljeni, tu smo ideju prihvatili i mi, tadašnji brucosi zagrebačkog Filozofskog fakulteta. Od početka su u cijeli projekt bili uključeni Bruna Kuntić-Makvić, Darko Novaković, Damir Salopek i pisac ovih redaka. A nad jezičnom korektnošću (a katkad i sadržajnom!) bdio je Dubravko Škiljan.

Od ideje do realizacije trebalo je neko vrijeme u kojem je časopisu svoju energiju posvetio Emilio Marin koji je postao njegovim prvim glavnim urednikom. Neke stroge hijerarhije ipak nije bilo – ta bili smo studenti poneseni emocijama i željom da otvorimo neke nove vidike! No prije no što smo časopis pustili u tisak, dali smo se u potragu za nakladnikom! U tom se vremenu, naime, nije moglo tiskati ništa bez profesionalnog nakladnika, pa je i nas – nezalice u tom poslu – to ograničenje jako usporilo. Na preporuku Mladena Škiljana obratili smo se tada najintrigantnijem izdavaču u nas, Liberu, kojeg je osnovao uz Institut za znanost o književnosti Slavko Goldstein. I on je prihvatio da pod njegovim kišobranom – ali zapravo sasvim nezavisno, i sadržajno, i financijski – izlazi časopis *Latina et Graeca*. I uspjeli smo!

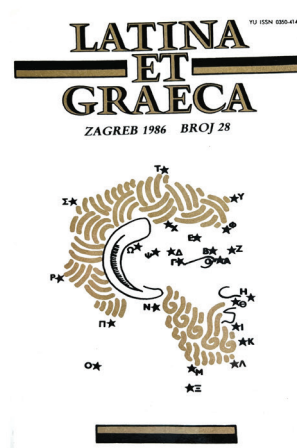
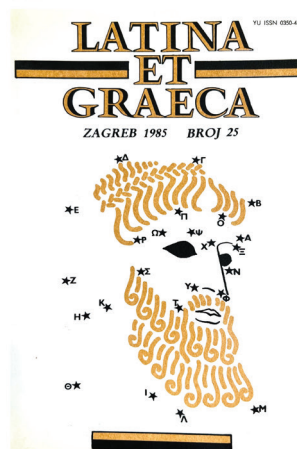
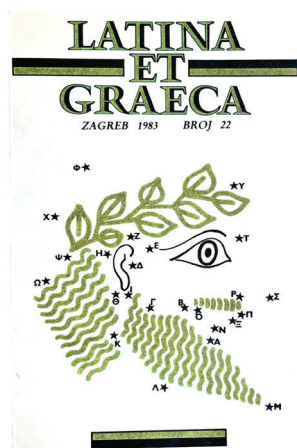
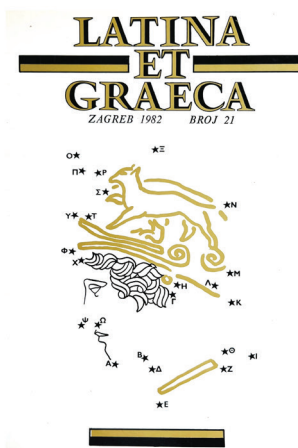
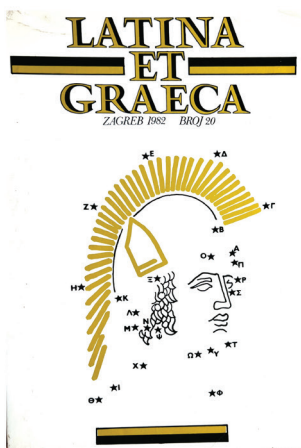
Otisnut u vrlo skromnim prilikama toga vremena (i s vrlo malo novaca!) u skriptarnici Sveučilišta (koja će doskora prerasti u tiskaru Sveučilišne naklade Liber) pojavio se, dakle, 25. svibnja 1973. godine prvi broj časopisa. Bili smo silno ponosni, no trebalo je časopis i distribuirati. Polako, uz savjete pametnijih, časopis smo ponudili zagrebačkim knjižarama (O zlatna li doba kad su knjižare nudile časopise!), a krenuli smo i u prodaju na fakultetu i u Klasičnoj gimnaziji.

Prva, skromna, naklada od 300 primjeraka nestala je u roku od nekoliko mjeseci. Ohrabreni, krenuli smo u pripremu i tisak drugog, pa trećeg, pa desetog broja...” (*Latina et Graeca* 23/2013)

Od četvrtoga broja na mjesto glavnog urednika *Latina et Graeca* došao je Zlatko Šešelj, a članovi Redakcijskoga kolegija postaju Bruna Kuntić-Makvić, Emilio Marin, Darko Novaković, Olga Perić, Damir Salopek, Dubravko Škiljan, Vladimir Vratović i Zdeslav Dukat, koji prestaje biti članom od šestoga broja, dok ostali ostaju u istom sastavu sve do početka devedesetih godina. Tijekom desetljeća časopis se

Slika 2. Naslovnice časopisa *Latina et Graeca* od 11. do 19. broja

Slika 3. Naslovnice časopisa Latina et Graeca od 20. do 28. broja

Slika 4. Naslovnice časopisa Latina et Graeca od 30. do 38. broja

mijenjao, razvijao i napredovao, no ono što je zadržano od samih početaka njegova je struktura u nekoliko rubrika po kojima je časopis oblikovan i danas:

- *Teme* (u kojima se objavljuju kategorizirani radovi koji obrađuju nove znanstvene spoznaje iz klasične filologije i srodnih područja)
- *Prijevod* (dvojezični, latinsko-hrvatski ili grčko-hrvatski, prijevodi dotad neobjavljenih djela grčkih i rimskih autora)
- *I to je antika* (rubrika kojoj je cilj popularizacija klasične filologije kroz najrazličitije teme)
- *Dogodilo se* (izvještaji sa stručnih skupova, natjecanja, seminara, kongresa i sl.)
- *Prikazi i recenzije*
- povremene rubrike *In memoriam*, *Bibliografija*

Sadržajno, časopis pokriva širok spektar tema vezanih uz starogrčki i latinski jezik obrađujući njihove morfološke, sintaktičke, leksičke i druge zanimljivosti, zatim povijest Grčke i Rima kroz važne događaje, slavne osobe, religiju, kulturu i umjetnosti, nadalje, recentna arheološka otkrića i prikaze bogate arheološke baštine, kao i suvremene prijevode temeljnih djela antičkoga svijeta, ali i hrvatskih latinista. Također, u časopisu se mogu pronaći i osvrti na aktualnosti iz struke poput vječne problematike učenja klasičnih jezika u školama, kurikularnih reformi i slično.

Časopis *Latina et Graeca* uvijek je bio otvoren svima, od studenata koji tek započinju svoj akademski put, preko nastavnika osnovnih i srednjih škola, pa do profesora i znanstvenika s različitih visokoškolskih ustanova te znanstvenih i kulturnih institucija, kako iz Hrvatske, tako i iz inozemstva. Kada bismo ih sve nabrojali, zauzelo bi to poprilično prostora jer je od početaka časopisa, pa do današnjih dana njih gotovo dvije stotine svojim radovima doprinijelo stvaranju i oblikovanju časopisa. S ponosom možemo navesti podatak kako je tijekom 50 godina u časopisu objavljeno preko 1200 različitih članaka. Detaljan pregled cjelokupne bibliografije stare serije časopisa dostupan je na poveznici <http://latina-et-graeca.hr/casopis/bibliografije-popis-literature/>, a nove serije na poveznici <http://latina-et-graeca.hr/casopis/bibliografija-novog-niza-1-20/>. Impresivne su to brojke za naizgled malu i nevažnu struku kakvom se klasična filologija često percipira.

Smatramo vrijednim istaknuti kako je časopis potaknuo i rađanje Biblioteke *Latina et Graeca*, niza dvojezičnih prijevoda grčkih i rimskih klasika. Naime, krajem sedamdesetih, na poticaj Dubravka Škiljana, pokrenuto je izdavanje prijevoda dotad neprevedenih, i široj publici nedovoljno poznatih, djela grčkih i rimskih autora. Prva objavljena knjiga, Katulove *Carmina – Pjesme* u prijevodu Dubravka Škiljana, tiskana je 1979. godine. Njegova je ideja pala na plodno tlo, pa su tako, uz biblioteku dvojezičnih prijevoda, zaživjele i biblioteke radova, priručnika i posebnih izdanja.

U sklopu Biblioteke *Latina et Graeca* objavljeno je tako do danas gotovo osamdeset dvojezičnih prijevoda različitih autora: Apuleja, Aristofana, Aristotela, Cicerona,

Slika 5. Naslovnice nove serije časopisa Latina et Graeca od 1. do 9. broja

Slika 6. Naslovnice nove serije časopisa *Latina et Graeca* od 21. do 29. broja

Demostena, Eshila, Filodema, Justina, Ksenofonta, Lukijana, Plinija Starijeg, Spinoze, Tacita, Ulpijana i brojnih drugih. U sklopu Radova objavljeno je dvadesetak stručnih knjiga koje su obradile teme poput rimskoga kalendara, transkripcije i adaptacije grčkih imena, rimske svakodnevice i religije, života cara Augusta, homerskoga pitanja i druge. Objavljen je također i niz priručnika, temeljnih djela za poznavanje antike, a za mlađe uzraste i četiri slikovnice. Cjelokupan opus dostupan je na poveznici <http://latina-et-graeca.hr/knjige/>. Na taj se način nastoji široj javnosti ponuditi dotad nedostupna djela antičkih autora, ali i pokazati koliko se toga neotkrivenog još skriva u ovome području.

Iako vrijedi izreka kako knjigu ne treba suditi prema koricama, valja ovdje spomenuti i njih. Naime, korice svih brojeva prvoga niza časopisa *Latina et Graeca* od 1. do 40. broja dizajnirao je akademski slikar Nenad Dogan, a osim što je svaki broj različit, posebne su i po tome što se svaki niz od deset brojeva tematski razlikuje od prethodnoga, što je koncept koji je časopis zadržao do danas, pa se tako na koricama nove serije, od broja 40, nalaze fotografije arheoloških nalaza antičke kulturne baštine pronađene na području Hrvatske, a pohranjene u fundusu Arheološkog muzeja u Zagrebu. Također, imali smo posebnu sreću i čast što je dvadesetak naslovnica Biblioteke *Latina et Graeca* djelo cijenjenog slikara i grafičkog dizajnera Alfreda Pala.

Prolazile su godine, nizali su se novi članci, suradnici i brojevi, objavljivali su se novi prijevodi, broj pretplatnika je rastao, časopis je redovito izlazio dva puta godišnje, krajem lipnja i krajem prosinca, no početkom devedesetih godina sve je stalo. Raspadom Jugoslavije i ratom koji je uslijedio lanci distribucije prekinuti su, i po onoj latinskoj *Inter arma silent Musae*, časopis se ugasio. Tako je 1993. godine objavljen posljednji svezak prvoga niza časopisa, i to kao dvobroj 39/40.

Nekoliko godina časopis nije izlazio, no u njegovo su Uredništvo i dalje pristizali novi radovi, pa je 2002. godine, na prijedlog Alberta Goldsteina, vlasnika Izdanja Antibarbarus, pokrenut novi niz časopisa. Pogonjeni nikad ugaslim elanom i strašću, uz svesrdnu pomoć i podršku Alberta Goldsteina, stari članovi Uredništva nastavili su gdje su stali i časopis je ponovo počeo redovito izlaziti. Nastavljena je objava dvojezičnih prijevoda, a učinjeni su i neki novi koraci, pa je tako 2006. godine osnovan Institut za klasične jezike i antičku civilizaciju *Latina et Graeca*, privatna ustanova pod čijom je kapom objedinjeno izdavanje časopisa i knjiga, ali i pokrenuto održavanje četiriju seminara za učenike osnovnih i srednjih škola na arheološkim lokalitetima diljem Hrvatske: u Starom Gradu na Hvaru, Split, Zadru i Bribirskoj glavici nedaleko Skradina.

Godine 2019, nakon 75 objavljenih brojeva časopisa, dugogodišnje Uredništvo odlučilo je kako je došlo vrijeme da se povuče i preda palicu mlađim snagama. Za glavnu urednicu časopisa izabrana je Tamara Tvrtković, a za članove Uredništva

Slika 7. Naslovnice nove serije časopisa *Latina et Graeca* od 31. do 39. broja

Irena Bratičević, Jelena Marohnić, Tomislav Mokrović i Ana Pavlović koji su nastavili dobro utabanim stazama svojih prethodnika. Poseban naglasak stavljen je na digitalizaciju, pa su tako svi članci objavljeni u časopisu postali besplatno dostupni na Hrčku, portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa (svi brojevi časopisa *Latina et Graeca* dostupni su na poveznici: <https://hrcak.srce.hr/latinaetgraeca>). To se pokazalo kao pun pogodak jer trenutno časopis broji preko pola milijuna jedinstvenih posjeta i preuzimanja članaka, što svjedoči o kvaliteti časopisa i interesu publike za sadržajem koji objavljujemo. Također, časopis je uvršten i u više međunarodnih baza (DOAJ, ErihPlus, Scopus) kako bi povećao svoju internacionalnu vidljivost i relevantnost. Ono što posebno raduje konstantan broj pretplatnika – fizičkih osoba, ali i škola, muzeja, fakulteta i knjižnica – kojih je oko dvije stotine, te novi radovi kolega iz Hrvatske i inozemstva koji redovito pristižu za objavu. Naravno, brojne su i prepreke, prvenstveno problem financija i nikad dostatnih sredstava državne i lokalne uprave potrebnih za tisak, honorare i slično, no unatoč tome nastoji se zadržati kvaliteta časopisa.

S 42. brojem časopisa tiskanim u prosincu 2022. godine trenutno su objavljena 82 sveska *Latina et Graeca*. U slavljeničkoj 2023. godini tom ćemo broju dodati i dva nova sveska od kojih je prvi ovaj koji upravo držite u rukama, a drugi će biti tiskan u prosincu. Kako bismo dostojno obilježili pola stoljeća postojanja tijekom ove ćemo godine organizirati i nekoliko prigodnih izložbi, promocija i skupova. Ponosni na sve što smo dosad postigli nastavljamo dalje istim žarom uz vjeru i nadu kako je ispred *Latina et Graeca* još mnogo, mnogo godina.

Tomislav Mokrović

